

Özür durumunda namaz nasıl kılınır?

Ankara'dan Kadir Özkaya: "Secde farz olmayana kıyam farz olur mu? Farz olmazsa ayakta durup rükûdan sonra sandalyeye oturmak mı doğru, yoksa oturduğu yerden kılmak mı daha doğru?"

Farzların her birisi müstakildir. Namazın farzları için de bu böyledir. Secde farz olmayana kıyam da farz olmaz gibi bir ölçümüz yoktur. Gerek bağımsız farzları, gerekse namazın farzlarını, ayrı ayrı ele almalıyız. Yetişkin ve akıllı olduğu sürece, secde farz olmayan kimse yoktur, kıyam farz olmayan kimse yoktur. Fakat özrü sebebiyle secdesini tadil-i erkân üzere yapamayan kimse vardır, kıyamını tadil-i erkân üzere yapamayan kimse vardır. Bu kimseler secde yaparlar, kıyam yaparlar, namazın diğer farzlarını yaparlar.

Fakat bu kimselerin tadil-i erkân tanımı, özrü olmayan kimselerinki gibi değildir. Bu kimseler özür sahibi olduklarından, kolaylık ön plândadır; güç yetirebildikleri gibi yaparlar. Gerek sandalyede oturarak, gerek sandalyesiz yerde oturarak, gerek yatarak, gerek kalbinden geçirerek; nasıl güç yetirebiliyorlarsa öyle! Sözcelişi secdeyi tadil-i erkân üzere yapamayan kimse, biraz eğilebilme imkânına sahipse, onun secdesi biraz eğilmekten ibarettir. Kıyamı tadil-i erkân üzere yapabiliyorsa yapar; fakat secdede, ayaklarını büküp toplamada özrü varsa, ayaklarını uzatması gerekiyorsa uzatarak secde yapar; sandalyede oturması gerekiyorsa sandalyede oturur, secdeyi havaya veya varsa bir sehpa üzerine yapar.

Namaz farz bir ibadettir. Fakat Cenâb-ı Hak kullarına güç yetirebildiklerini teklifte bulunuyor.¹ İslâmiyet'in özünde de bu vardır. Güç yetirilemeyecek teklif güzel dinimizde yoktur.² Bu açıdan kişi, sıhhati elverdiği ölçüde ibadetlerini eksiksiz yapmaya çalışır. Sıhhati müsaade etmediği zamanlarda, farzları gücünün yettiği şekillerde yapar.

Hastaların nasıl namaz kılacakları konusunda dört mezhep de görüş ve içtihatlarında bulunmuşve dört mezhep de yüce dinimizde "teklif-i mâlâ yutak" olmadığı

noktasından hareketle hastaların lehine çözümler sunmuşlardır.

Namazda kıyam farz olmasına rağmen; hasta olup kıyamda bulunamayacak kimseler namazlarını oturarak kılarlar. Duvara veya değnek ya da sandalye gibi bir desteğe dayanarak ayakta durabilen, bu şekilde kıyamını yapar. Biraz olsun ayakta durabilen kimse, namazına ayakta başlar, gücü kesildiğinde oturarak devam eder.

Namazda nasıl oturulacağına gelince; Hanefî Mezhebine göre, oturabiliyorsa teşehhüdde oturduğu gibi oturur. Bu şekilde oturamıyorsa dilediği gibi oturur. Maliki Mezhebine göre, secdeler ve teşehhüt halleri dışında bağdaş kurarak oturması menduptur. Hanbelî Mezhebine göre, rükû ve secde hâli dışında bağdaş kurarak oturması sünnettir. Dilediği gibi oturması da caizdir. Şafiî Mezhebine göre ise, oturarak namaz kılan kimsenin secde ve teşehhüt hali dışında ayaklarını altına sererek oturması sünnettir. Bu şartlarla oturmaya gücü yetmeyen kimse ise, dört mezhebe göre de dilediği gibi oturur.

Oturarak namaz kılan kimse rükû ve secde yapabiliyorsa yapar; yapamıyorsa ima ile yapar. Bu durumda secde için yaptığı ima, rükû için yaptığı imaya göre biraz daha eğimli olur ki bu vaciptir. Ayakta durabildiği halde oturmaya ve rükû ve secde yapmaya muktedir olmayan kimse ise, rükû ve secde için, ayakta iken ima eder. Bu durumda yine secde için, rükû için eğildiğinden biraz fazlaca eğilir.

Ayakta durmaya da, oturmaya da muktedir olmayan kimseler namazlarını mümkünse ayakları kibleye gelecek şekilde arkası üzerine yatarak kılarlar. Bu durumda yine mümkünse başları altına bir yastık koyarak başlarını hafifçe kaldırırlar ve böylece kibleye dönmeleri sağlanmış olur. Rükû ve secdeleri ise ima ile yaparlar. Bunlar mümkün değilse, imkânları ölçüsünde önce sağ yanı üzerine döner; bu da mümkün değilse dilediği gibi ima ile kılar.

Yatarak ima ile de namaz kılmaya güç yetiremeyen ve bu şekilde beş vakitten fazla hastalığı devam eden kimselere artık, muktedir olana kadar, Hanefî Mezhebine göre namazın farzı düşer. Şafiî Mezhebi ise kılabiliyorsa göz ile kaş ile ve hatta kalp ile îmâda bulunarak kılması gerektiğine hükmetmiştir. Buna da güç yetiremeyenler, iyileştikleri zaman kaza ederler. Binaenaleyh, akli başında olduğu sürece namaz yükümlülüğü düşmez.

Dipnotlar:

1- Bakara Sûresi: 286.

2- Bedüzzaman, Mektûbât, s. 73.